

Linnujaht kaitstavatel aladel peab toimuma läbimõeldult

Meelis Uustal

Kas Eestis tohib kaitstavatel aladel linnujahti pidada? Vastus võib tunduda üllatav: enamikul aladel tohib. Sellise tõdemuseni jõudsid Eesti Ornitoloogiaühing (EOÜ) ja Keskkonnaõiguse Keskus (KÕK) tänavu kevadel valminud analüüsis, mis tehti Keskkonnameti tellimisel ja Keskkonnainvesteeringute Keskuse toel. Selles antakse ülevaade kaitsealadel, rahvusparkides, püsielupaikades ja hoiualadel kehtivatest linnujahti piirangutest ning analüüsitakse olemasolevate piirangute optimaalsust linnustiku kaitse seisukohast, lähtudes teaduskirjanduses avaldatud tõenditest.

Juriidiliselt näib jaht kaitsealadel olevat suhteliselt reguleeritud, sest üldised jahieeskirjad kaitsealadel on kirja pandud looduskaitsealadesse. Selle kohaselt võib sihtkaitsevööndis jahti lubada, kui see ei kahjusta kaitse-eesmärki, ja piiranguvööndis on jaht keelatud, kui see ei ole kaitse-eeskirjaga lubatud. Püsielupaikades on aga jaht lubatud, kui seda ei ole püsielupaiga määrusega keelatud. Hoiualadel pole

Lauk on üks neist jahilindudest, kelle arvukus on hakanud langema nii Eestis kui Euroopas, mistõttu kuulub ta Euroopa lindude punases nimestikus ohulähedaste liikide nimekirja.

FOTO: KADRI NIINSALU

jaht looduskaitsealade järgi keelatud, niisiis on see lubatud.

Tegelikkuses on linnujahtikeeluga alade võrgustik kujunenud ilma analüüsi ja teadusliku aluseta ning paljudel kaitstavatel aladel on piirangud ebapiisavad. Seda olukorda ilmestavad kaitse-eeskirjad, mis reguleerivad linnujahti erineval viisil ja sõnastuses. Näiteks võib linnujaht olla keelatud sihtkaitsevööndis ja lubatud piiranguvööndis või ka vastupidi; mõnel juhul võib jahti pida-

da kaitseala valitseja nõusolekul, teisel juhul ei pea nõusolekut küsima.

Eriti kurioosne on olukord Natura 2000 võrgustikku kuuluvate linnualadega, mis on meil hoiualadena kaitse all. Paljudel sellistel hoiualadel, mis on muu hulgas moodustatud mõnede jahilindude elupaikade ja rändepeatuspaikade kaitseks, on nende lindude jaht lubatud. Kui vaadata kaarti, siis hõlmavad need alad suure osa Eesti rannikust.

Loe edasi ►

Osale sügisestel linnuvaatluspäevadel!

Sügisestel linnuvaatluspäevadel Birdwatch toimuvad tänavu 6. ja 7. oktoobril. Ornitoloogiaühing kutsub kõiki loodushuvilisi lindude sügisrännet jälgima ja oma linnuvaatlustest teada andma.

Juba 25 aastat on BirdLife International korraldanud oktoobri esimesel nädalavahetusel rahvusvahelisi linnuvaatluspäevi Birdwatch, mis toimuvad 40 riigis üle Euroopa. Eestis koordineerib tegevust Eesti Ornitoloogiaühing. Vaatluspäevade eesmärk on pöörata tähelepanu lindude sügisrännetele ajal, mil see on haripunktis.

Linnurände tippaeg on Eestis septembri teises pooles ja oktoobri esimesel nädalal, mil meilt lendab läbi miljonid linde, kes suunduvad talvitama Euroopa lõunaossa või Aafrikasse. Varasematel linnuvaatluspäevadel on Eestis loetud kokku sadu tuhandeid linde enam kui 150 liigist ja ilmselt on samasugust tulemust oodata ka tänavu.

Linnuvaatluspäevadel osalemiseks piisab sellest, kui vaatled linde koduaias, aga samuti võib teha pikema linnuretke või osaleda juhendajaga linnuvaatlusel. Kohatud linnuliigid ja nende arvukus

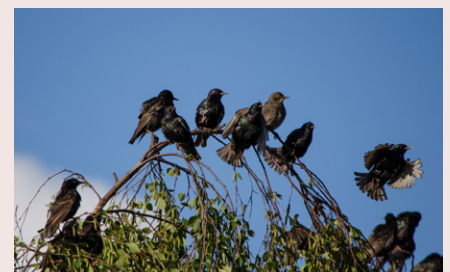

FOTO: KADRI NIINSALU

tuleb üles märkida ning sisestada andmed kas eElurikkuse andmebaasi, EOÜ kodulehel asuvasse 5D Visioni onlinevaatlusvormi või saata paberpostiga EOÜ aadressile Veski 4, 51005 Tartu. Vaatlustulemused tuleb sisestada või postiga saata hiljemalt teisipäevaks, 9. oktoobriks. Lisainfo: www.eoy.ee.

◀ *algus lk 1* Jooniselt on näha, et linnujaht on keelatud või piiratud üksikutel kaitstavatel aladel, näiteks sellistel suurtel kaitsealadel nagu Matsalu ja Lahemaa rahvuspark ning Alam-Pedja looduskaitseala. Jahikeeluga kaitsealad on kokku 3004 km² (19%) ja jahipiiranguga alad 1856 km² (12%). Seevastu kaitstavaid alasid, kus võib linnujahti pidada, on meil 10 640 km², mis moodustab 69% Eesti kaitsealade võrgustikust. Seega pole linnujaht meil olulisel määral piiratud, sest peale kaitsealade võib jahti pidada ka väljaspool kaitstavaid alasid.

Oluline osa valminud analüüsist keskendub piirangute proportsionaalsuse küsimusele, mille lahendamiseks on pakutud kaheosaline otsustuskeem Keskkonnaametile. Olukorras, kus linnujaht ei pea linnukaitselisest seisukohast olema tingimata lubatud ega tingimata keelatud, tuleb kaaluda erinevaid huve ja leida proportsionaalne lahendus. Seejuures tuleb arvestada paljude huvirühmadega, nagu jahimehed, linnukaitsjad, loodusturismi korraldajad ning maaomanikud ja kogukonna liikmed. Analüüsi käigus uuritigi neid huve ja huvide kaalu määravaid kriteeriume, tehti küsitlusi ja intervjuusid. Valminud otsustuskeemile tuginedes saab Keskkonnaamet objektiivselt jõuda järeldusele, kas konkreetsel kaitstaval alal tuleks linnujahti lubada või keelata see täielikult või osaliselt.

EOÜ ja KÕKi analüüsis on tehtud ka hulka ettepanekuid, kuidas linnujahti kaitstavatel aladel reguleerida nii, et see ei läheks vastuollu looduskaitse eesmärkidega. Järgnevalt on ära toodud mõned olulisemad neist.

Jahilinnud Eestis

Rabahani	Laanepüü
Suur-laukhani	Nurmkana
Hallhani	Kormoran
Valgepõsk-lagle	Lauk
Kanada lagle	Tikutaja
Viupart	Metskurvits
Rääkspart	Naerukajakas
Piilpart	Kalakajakas
Sinikael-part	Hõbekajakas
Soopart	Merikajakas
Rägapart	Kodutuvi
Luitsnokk-part	Kaelustuvi
Punapea-vart	Hallrastas
Tuttvart	Künnivares
Mustvaeras	Hallvares
Sõtkas	Jahifaasan

Pika noka ja põriseva sabahäälega tikutajale peetakse samuti jahti, kuigi teda jääb meil ja Euroopas aina vähemaks.

FOTO: EERO HIIRU

■ Kaitstavatel aladel linnujahile piiranguid seades pole mõtet rakendada liigipõhiseid piiranguid, vaid need peaksid kehtima kõigile 31 looduslikule linnuliigile korraga. Liigiline diferentseerimine teeb piirangute rakendamise ja neist kinnipidamise jälgimise väga keeruliseks, mistõttu on soovitatav lihtsustatud lähenemine: jaht on lubatud või mitte.

■ Jahikeeld tuleks kehtestada kõikides olulistest veelindude rändepeatuspaikades (peamiselt Natura 2000 linnualad, sh olulised ööbimiskohad rabades) ja häirimistundlikel aladel (peamiselt püsielupaigad). Väljaspool Natura 2000 alasid tuleb jahipiiranguid kaaluda seal, kus on suured veelindude rändekogumid (näiteks peatub korraga üle 500 isendi).

■ Jahilindude nimekiri tuleb kriitiliselt üle vaadata, sest see sisaldab ka Eesti ja Euroopa populatsioonide tase-

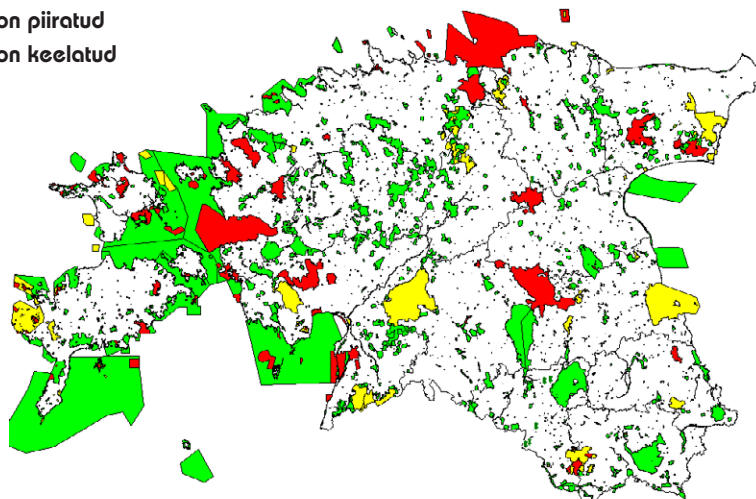
mel ohustatud või väheneva arvukusega liike. Soopardi, viupardi, punapea-vardi, tuttvardi, laanepüü, nurmkana, laugu, mustvaera, meri-, hõbe- ja naerukajaka, hallrasta ja laanepüü puhul tuleb kaaluda nende kuulumist jahiliikide hulka. Kuigi ei ole selge, kui suur on teiste tegurite kõrval jahinduse mõju nende liikide arvukusele, on jahipidamine kahtlemata lisanduva negatiivse mõjuga.

„Kaitstavate alade linnujahi analüüsi“ on selle valmimise käigus arutatud Keskkonnaministeeriumi valitsemisala asutuste, jahiringkondade, metsa- ja põllumajanduse esindusorganisatsioonidega ning saadud tagasiside põhjal ka täiendatud. Loodetavasti võtab Keskkonnaamet jahipiirangute rakendamise otsustuskeemi kasutusele kui kaitse planeerimise tööriista ning aitab linnujahiga seotud vastandlikke huve objektiivselt tasakaalustada.

„Kaitstavate alade linnujahi analüüsi“ aruannet saab lugeda EOÜ veebilehel aadressil www.eoy.ee.

Linnujahi piirangud Eesti kaitsealade võrgustikus:

- linnujaht on lubatud
- linnujaht on piiratud
- linnujaht on keelatud

Kas raudtee ja metsised mahuvad kõrvuti elama?

Ivar Ojaste

Käesoleva aasta aprillis allkirjastas Eesti Ornitoloogiaühing lepingu, mille eesmärk on analüüsida Rail Balticu (RB) raudteetrassi mõjualasse jäävaid metsise elupaiku Pärnumaal 10 030 ha suurusel alal.

Ettevõtmine koosneb kolmest suuremast välitööde etapist ning analüüsi ja tegevusplaani koostamisest. Esmalt kaardistatakse tööpiirkonna kooslused ja selgitatakse välja alade sobivus või mitesobivus metsise elupaigana. Teiseks tehakse metsisemängude inventuur 2018. ja 2019. a kevadel ning hinnatakse metsisekukkede asurkonna suurust ja ruumilist jaotust. Kolmandaks toimub metsise elupaigakasutuse uuring, milles kasutatakse GPS-saatjaid emaslindude mängu ning pesitsusaegse ja -järgse elupaiga analüüsimiseks ja kaardistamiseks. Olemasolevate ja välitööde käigus kogutud andmete põhjal koostatakse piirkonna metsiseasurkonna soodsa seisundi tagamise strateegia ning rakendusplaan detailsete töökirjeldustega, et kindlustada metsiseasurkonna pikaajaline säilimine RB mõjualal.

Projektialal oli 2018. a aprilli alguses teada üheksa asustatud metsisemängu, kus varasemate (2014–2017) loendusandmete põhjal oli mängudes osalenud vähemalt 34 kukke. Tänavu kevadel toimunud välitööde käigus leiti kaks uut mänguala, kuid samas tõdeti,

Metsisekuked ja -kanad ei püsi aastaringselt üheskoos mänguplatsil, vaid tegutsevad erinevatel aastaaegadel teatud tüüpi metsades, mis paiknevad mängust mitme kilomeetri raadiuses.

Foto: Tiit Tõu

et viies endises metsisemängu kuked oma kevadmängu ei esitanud. Seega oli asustatud mängude arv vähenenud kuueni. Metsisekukkesid oli samuti nüüd viie võrra vähem kui varasemal perioodil. Olukorra teeb veelgi keerulisemaks tõik, et 70–80% kukkedest on koondunud vaid kolme mängu. Piirkonna suurimas mängus osaleb praegu koguni kümme kukke, kuid planeeritud raudteetrass jookseb nii selle kui ka ühe uue leitud mängu alalt läbi... Kas kavandatud kaitsemeetmed suudavad peatada projektiala metsise asurkonna hääbumise või mitte, on praegu

veel keeruline ennustada.

Metsiste püügi ja märgistamise tulemused jäid 2018. aasta kevadel kasinaks: märgistati vaid üks kana ja kukk. Viimase jäänused leiti kõigest nädalapäevad pärast märgistamist, kuid kanal pesitsemine õnnestus. Raadiosaatjaga märgistatud kana liikumine kinnitas suure territooriumi kasutamist kanade poolt.

Praegu on käimas veel ulatuslik metsaelupaikade kirjeldamine ning oktoobris peab valmima metsisele sobivate metsaelupaikade leviku esmane analüüs.

Alam-Pedja luhalinnustik kipub kiduma

Meelis Uustal

EOÜ korraldas tänavu kevadel Keskonnaameti tellimisel kiivitajate, rästas-roolinnu ja kaitsealuste linnuliikide inventuuri Alam-Pedja looduskaitseala Emajõe-äärsetel luhtadel. Kuna Alam-Pedja idapoolseid luhti inventeeriti juba 2015. aastal, siis sedapuhku toimusid öised ja hommikused loendused vaid läänepoolsetel luhtadel. Uuritava ala kogupindala oli umbes 630 ha ning hõlmas kõrgema hooldusprioriteediga hooldatavaid või hooldusse plaanitavaid luhtasid.

Uurimisalalt leiti neli teise kaitsekategooria liiki (mustsaba-vigle, rohunepp, sooräts ja valgeselg-kirjurähn) ning üheksa kolmanda kaitsekategooria liiki (roo-loorkull, rooruik, täpikhuik,

rukkirääk, sookurg, mustviires, jõgitiir, hänilane ja punaselg-õgija). Enamik neist vaatlustest tehti laiematel luhtosadel, mis paiknevad tänavuse uurimisala ida- ja lääneosas ning Palupõhjust lõunas.

Luhalindude arvukus paraku rõõmu ei valmistanud. Kiivitaja oli kõige sagedamini kohatud haudelind 35 paariga, talle järgnes rukkirääk 15–18 paariga. Rääke oli oodatust vähem, kuid see on ilmselt seotud liigi arvukuse üldise madalseisuga. Täpikhuiga puhul, kes esines vaid kuue paarina, väärrib märkimist liigi vähene häälitsemisaktiivsus. 13 paari hänilasi pesitsesid ainult Jõesuu-lähedasel luhtosale. Jõeäärsetes roostikuribades loendati üheksa paari räs-

Hänilane tunneb end hästi vaid Jõesuu kandis.

Foto: ENDEL PENDIN

tas-roolinde, ülejäänud liigid esinesid kõigest 1–3 paarina. Kahel korral aeti lendu üksik rohunepp, kuid nepimänge uurimisalal ei tuvastatud. Üheks põnevaimaks leiuks oli kindlasti jõgitiiru ja naerukajakate munadega pesade leidmine – heinapallilt!

Kas pesitsusaegse raie käigus tapetakse linnud tahtlikult või kogemata?

Meelis Uustal

Eesti metsades pesitsevate tavaliste linnuliikide seisund halveneb ning kahaneva arvukusega liike on märksa rohkem kui kasvava arvukusega liike. Põhjus peitub metsade majandamise praktikas. Igal aastal kaob Eesti metsamaa pindalast 2% suurune tükk raieküpsid ehk liigirikkaid metsi, mis on seni olnud elupaigaks nii paiksetele kui ka rändsetele linnuliikidele. Osa sellest metsast raiutakse lindude pesitsusajal.

Eesti Ornitoloogiaühing (EOÜ) on raierahu vajalikkusest rääkinud alates 1999. aastast, mil Asko Lõhmuse eestvedamisel tehti esimene põhjalik analüüs pesitsusaegse raierahu võimaluste kohta. 20 aastat hiljem peame tõde, et üleriigilist pesitsusaegset raierahu pole kordagi rakendatud. Tõsi, alates 2003. aastast on Riigimetsa Majandamise Keskus rakendanud raierahu printsiipe, kuid seda vaid osaliselt: teatud metsatüüpides ja teatud raietüüpide korral. Erametsades on raierahust kinnipidamine sõltunud omaniku tahtest.

Huvitava kombel ei ole raierahu Eesti õigusel sugugi võõras teema ning meie seadustes on suisa kolm sätet, mille alusel saaks esmapilgul raierahu kehtestada. Looduskaitseaduse § 55 lg 6¹ p 1 kohaselt on keelatud looduslikult esinevate lindude pesade ja munade tahtlik hävitamine ja kahjustamine või pesade kõrvaldamine, välja arvatud teatud juhtudel Keskkonnaameti

Suur osa vainurästastest võidaksid kolmekuisest raierahust.

FOTO: LEA TÄMMIK

Mustrahän on üks neist lindudest, kes suudab oma pesitsemise lõpetada juuni keskpaigaks ning teist korda ei pesitse.

FOTO: ANNETI PALO

loal. Loomakaitseaduse § 7 lg 1 p 3 sätestab, et looduses vabalt elavate loomade hukkamise vältimiseks on korralduseorganil õigus peatada mäe- ja metsatööd looduses vabalt elavate loomade sigimisperioodiks. Ja kõige selgemini on raierahu kirjas metsaseaduses: § 40 lg 10 kohaselt võib keskkonnaminister piirata raie tegemist loomastiku kaitseks nende sigimisperioodil mitme rindega puistus ja segapuistus ajavahe- mikus 15. aprillist 15. juunini.

Selleks et aru saada, kuidas neid õigusnorme on senimaani rakendatud ning kas see on kooskõlas Euroopa Liidu looduskaitse direktiivide ja Euroopa Kohtu seisukohtadega, tellis Eesti Ornitoloogiaühing 2018. a kevadel õigusliku analüüsi SA Keskkonnaõiguse Keskuselt (KÖK). Töö käigus leiti mitmeid huvitavaid aspekte raielubade väljastamise praktikas, samuti riiklike ja ELi õigusaktide omavahelistes suhetes. Aruandega saab tutvuda EOÜ veebilehel www.eoy.ee.

Analüüsist selgus, et praegu annab Keskkonnaamet soovitusi (ehk mittesiduvaid tingimusi) raiet pesitsusajal vältida vaid juhul, kui raie toimub kaitstaval alal ja/või kaitstava liigi registreeritud leiukohas. Muudel juhtudel ehk raie korral väljaspool kaitsealasid ja mittekaitstavate linnuliikide pesitsuskohtades ei viidata looduskaitseadusest tulenevale piirangule (§ 55 lg 6¹ p 1) ega anta isegi soovitusi, kuidas piirangut kõige paremini järgida.

Põhiline juriidiline probleem pesitsusaegse raie puhul on tahtluse küsimus: kas kevadsuvisel ajal metsa raiudes on sellega kaasnev linnupesade ja munade hävimine tahtlik tegevus või

mitte. Meedia kaudu on teada, et Keskkonnainspeksioon tõlgendab seda mit-tetahtliku tegevusena. Paraku pole tahtlust defineeritud ei Eesti õigusaktides ega kohtutes. Euroopa Komisjon on tahtlust määratlenud järgmiselt: tahtlik on tegu, mille toimepanija teab kehtivate õigusaktide ja avalikkusele edastatud info põhjal, et tema tegevus on suure tõenäosusega vastuolus liigikaitse nõuetega, ent kavatseb ikkagi neid nõudeid rikkuda või vähemalt teadlikult aktsepteerib oma tegevuse ettenähtavaid tagajärgi. EOÜ hinnangul on pesitsusaegne raie vaieldamatult tahtlik tegu.

Mitmel korral on tahtlusele oma tõlgenduse andnud Euroopa Kohus, kuid mitte alati päris otsesõnu. Alles tänava kevadel tegi Euroopa Kohus otsuse kurikuulsas Poola Białowieża ürgmetsa raiumise kohtuasjas. Kohtu hinnangul tuleks linnurikastes metsades toimuva pesitsusaegse raie käigus pesade ja/või munade hävitamist vähemasti suure tõenäosusega pidada tahtlikuks. Ühtlasi muudab see märgiline kohtuotsus metsaraie põhimõtteid Natura 2000 aladel: kui raie tulemusena hävitatakse alal linnudirektiiviga kaitstavate liikide pesakohad pesitsusajal või pesitsusvälisel ajal, siis see on direktiivist tulenevate kohustuste rikkumine.

Kuidas raierahu Eestis kehtestada? Tõhus ja väikese halduskoormusega lahendus on üldise kevadsuvisel raiepiirangu sätestamine metsaseaduses või looduskaitseaduses. See parandaks oluliselt õiguselgust. Arvestades riigi kohustust vältida metsalindude arvukuse vähenemist ning asjaolu, et riigimetsades juba raiepiirangut (osaliselt) rakendatakse, ei ole kevadsuvisel

raierahu ebaselgemaalne piirang. Muud, alternatiivsed lahendused oleksid kõigile pooltele tülikamad ja ebaselgemad ning suurendaksid halduskoormust. Raierahu kehtestamine seisab praegu Keskkonnaministeeriumi ja Riigikogu keskkonnaministri tahte taga.

EOÜ ettepanek on, et raierahu peab kestma 15. aprillist 15. juulini. Kahekuine raierahu aitaks vaid vara pesitsevaid paikseid linde, nagu tihased ja rähnid, nende esimesel pesitsusel. Kolme-kuine raierahu võimaldab rahus pesitseta neil liikidel, kes pesitsevad suve jooksul ka teist korda, nagu rästad ja

Raierahu õigusliku analüüsi tellimisel olid suureks abiks kõik need inimesed, kes on annetanud Eesti Ornitoloogiaühingule „Ma armastan aidata“ annetuskasvatust.

Suur tänu teile!

www.armastanaidata.ee

Ma
aidata

punarinid, ning samuti neil rändlindudel, kes saavad meile Aafrikast. Kolmekuine raierahu on kompromissettepanek, sest pesitsemine Eesti metsades toimub veebruarist augustini.

Erandina võib lubada metsaomanikul raiuda kuni 20 tihumeetrit puitu kinnisasja kohta aastas (mida omanikud saavad praegugi teha metsateatist esitamata) ning samuti võib jätkata metsamaterjali koondamist ja äravedu, sest nende tegevuste mõju linnustikule on väike. Euroopa Kohtu otsus Poola Białowieża juhtumise pani üle vaatama ka EOÜ seniseid seisukohti. EOÜ ei pea enam võimalikuks, et raierahu ajal

Händkakk on nõnda varajane pesitseja, et tema eelistaks juba märtsi keskel algavat pesitsusrahu. FOTO: KADRI NIINSALU

tohiks teha raiet metsakaitseeksperdi alusel või valgustusraiet metsakultuuri hooldamiseks.

Kabli kevadrännet seirati neljandat korda

Margus Ellermaa

Liivi lahe rannik Edela-Eestis toimib rände juhtjoonena. Ränne koondub siin tugevalt võrdlemisi kitsale rannikualale ja paljude liikide puhul kõige intensiivsemalt just Kabli külas. Rände koondumist täheldati juba aastakümneid tagasi ja 1969. aastal asutati selle uurimiseks Kabli linnujaam. Linnujaamas on tegutsenud järjepidevalt sügiselt. Viimase kahekümne viie aasta jooksul on saadud ka kevadine tegevus, mis on keskendunud rände visuaalsele vaatlemisele. Alguses oli tegu pigem juhuvaatlustega, kuid 2002., 2007. ja 2012. aastal loendati kevadrännet süstemaatiliselt. Tänavu kevadel jätkas Eesti Ornitoloogiaühing kevadloenduste traditsiooni Keskkonnaametite tellimisel ja SA Keskkonnainvesteeringute Keskus finantseerimisel.

Piiritaja rändel.

FOTO: MARGUS ELLERMAA

Loendust alustati esimese, kuigi lühikese soojalaine saabudes 13. märtsil. Viimane loenduspäev oli 31. mai. Rahastatud projekt lõppes küll juba 5. mail, kuid vabatahtlikega jätkati loendust mai lõpuni. Loenduspäevi oli 80 – järjestikku ja ilma vahepäevadeta. Loendustunde kogunes hooaja jooksul 499, keskmiselt 6,2 tundi päevas. Kabli linnujaamas tuvastati kevade jooksul kokku 209 linnuliiki. Oodatud liikidest ei kohatud mh mustlaglet, kõrvukrätsu, randkiuru, sinirinda, roo-ritsiklindu ega põldtsiitsitajat. Haruldasematest tegelastest kohati aga lääne-pöialpoissi, roosa-kuldnokka ja puna-harksaba.

Rändlindude möödus vaatluspunkti kokku 468 000 isendit, mis on viiendiku võrra rohkem kui 2007. a kevadel, kuid kolmandiku võrra vähem kui 2012. a kevadel. Vahe on tingitud ennekõike vintlaste, eriti metsvintide märgatavalt väiksemast rändesummast 2018. aastal: määramata värvuliste summad olid kahel hooajal 96 000 vs. 400 000 isendit. Ilmne vahe tuleneb tõenäoliselt eelnenud, 2017. aasta külmast pesitsusperioodist, mis nurjas paljude värvuliste pesitsemise. Soomes 30 aastat toimunud standardpüügi seire tulemuste järgi oli 2017. aasta keskeltläbi kõigi aegade viletsaima pesitsusedukusega aasta ja seda veel eriti metsvindi puhul. See-eest järjest arvukamaks muutuvate hanede ränne ületas selgelt varasemate hooae-

Linnuloendus täies hoos. FOTO: JOHANNES SILVONEN

gade summad. 2018. aasta kevadhooajal loendati 145 000 hane.

Rände kõrghooaeg algas umbes nädala võrra hiljem kui 2012. aastal: 27. märtsil. Rände hilisemat algust näitab see, et 2018. aasta kevadel möödus vaid kaheksal liigil 50% rändest juba märtsis, samal ajal kui 2012. aasta kevadel oli selliste liikide arv koguni 23. Kevadrände tipp oli väga selge ja lühike periood 3. aprillist 14. aprillini, mil möödus 65% hooaja jooksul täheldatud lindudest. Kesksed rändepäevad olid esimesed tõeliselt soojad päevad 4. ja 5. aprillil, mil saabus sisuliselt ka esimene öörändurite laine (ujupardid, punarinid, rästad). Noil kahel päeval täheldati peaaegu kolmandikku kevadrände isenditest.

Kabli kevadrände aruande saab alla laadida Kabli linnujaama kodulehelt <https://goo.gl/LYed8T>.

Kuidas veebikaamerate staaridel 2018. aasta pesitsus möödus?

Triin Leetmaa

Pesakaamerate hooaeg algas ametlikult jaanuari lõpus, mil sai paika kaljukotkakaamera. Esialgu valitses selles ootuspäraselt vaikus ja kotkamehed suundusid Läänemaale, et sättida töökorda merikotkakaamera.

Populaarne merikotkapaar Anna ja Uku ei olnud oma allakukkunud pesa uuesti üles ehitanud ega võtnud kasutusele ka 2017. aastal tehtud tehispeesa. Seega otsustati kaamera paigaldada hoopis nn Linda ja Sulevi territooriumi uuele pesale. Rohke oksapudi pesapuu jalamil tuletas meelde, et 2016. aastal oli see 23 m kõrgusel asunud pesa koos munadega alla kukkunud. Järjekordse ebaõnne vältimiseks kinnitati pesa alla mitu tugevamat oksa. Nagu hiljem selgus – väga vajalik lisa.

Eesti-Läti kaljukotka segapaar näitas end oma Soomaa rabade vahele peidetud pesal esimest korda 6. veebruari pealelõunal. Samal ajal uurisid merikotkad Suvi (pruunisilmne emalind, kes oli asunud Linda kohale) ja Sulev Läänemaal ettevaatlikult oma pesa uut valvesüsteemi. Erinevalt kaljukotkastest olid merikotkad umbusklikud ning neil läks aega, et rambipalavikust üle saada ja pesa sättima hakata. Ometi oli just merikotkaste pesas 18. märtsi õhtuks esimene muna. Paar päeva hiljem oli mune pesas juba kaks. Kaljukotkad, kellele nimesid ei pandudki, jätsid sel aastal pesitsuse vahele.

Koos lume sulamisega hakkasid pesakaamerate fännid tähelepanelikumalt rändekaarti (birdmap.5dvision.ee) jälgima. GPS-saatjaga varustatud must-toonekurg Karl, kelle talvitusala on Sudaanis, ja suur-konnakotkas Tõnn, kes talvepuhkust veedab Hispaania päikese all, liikusid Eesti

Merikotkas Sulev toidab oma vast koorunud poega. (25.04.2018)

Kalakotkas Ivo haudumas Irma valvsa pilgu all. (2.05.2018)

poole. Märtsi viimastel päevadel säititi nende mõlema pesakaamerad töökorda. Üksteise järel nad pesadele ka saabusid: suur-konnakotkad Tiitu ja Tõnn 7. aprillil ning must-toonekured Kati ja Karl 8. aprillil.

Vahepeal tuli merikotkaste pesast traagilisi uudiseid. 5. aprilli varahommikuks oli teadmata põhjusel üks kahest munast purunenud.

Viimased saabujad – kalakotkad – jõudsid kaamerapesadele alates 13. aprillist. Tartumaalased Irma ja Ivo sättisid end pesitsema, kuid Võrumaa pesa jäi kindla omanikuta. 13. aprillist 7. maini võis Võrumaal jälgida kalakotkaste sebiooperit. Kokku neli emalindu ja kaks isast käisid pesa uudistamas. Tõsiseid pesitsusplaane polnud neist ühelgi.

Aprilli teine pool oli pesakaamerates sündmusterohke. Karula must-toonekurgede pesas oli 22. aprilliks neli muna, Harjumaa suur-konnakotkastel vastukaaluks 26. aprilliks kaks muna. Eestis on kahe suur-konnakotkapaaja lennuvõimestumine ühest pesast registreeritud vaid kahel korral. Kas võis see juhtuda ka nüüd kaamera ees?

Merikotkaste haudeperioodi lõpe-

tas kotkapaaja koorumine 24. aprillil. Vanalindude kohmetus pisikese udusulepalliga tegelemisel andis tunnistust sellest, et vähemalt Suvi jaoks oli suure tõenäosusega tegemist tema esiklappsega. Uue olukorraga kohaneti aga ruttu.

Kuuvahetusel munes kalakotkas Irma paaripäevaste vahedega kolm muna. Aeg-ajalt võis pruunikirjude munadega askeldamas näha ka isalind Ivo, kuid tema peamiseks ülesandeks sai nüüdsest perele toidupoolise hankimine.

Mai teine pool tõi kaasa tõelise rannailma. Oma mõju oli sellel ka kaamerailindudele. Üha sagedamini võis vanalinde näha avatud nokaga palavusest lõõtsutamas. 18.–20. mail koorusid peaaegu kuuajase ootamise järel must-toonekure pesas kolm poega. Neljas muna oli tõenäoliselt viljastamata. Lastekaitsepäeval, 1. juunil koorus suur-konnakotkapaog. Nädal hiljem oli kindel, et kahe konnakotkapaaja sirmumist kaamerapesas näha ei õnnestu. Riburada pidi koorusid ka kalakotkaste kolm poega.

Kui merikotkapaog pooleteiseks sai, jõudis kätte rõngastamise aeg. Renno Nellis külastas Suvi ja Sulevi

Eestis 2003. aastal pesapojana rõngastatud kaljukotka emalind pesamaterjaliga. (5.04.2018)

Kurepojad pesas pärast GPS-saatjate paigaldamist. (14.07.2018)

pesa 7. juuni õhtul. Kõigepealt sättis ta paika kaamera, mille Suvi mõni päev varem sellele istudes taeva poole oli suunanud, ning seejärel sai kotkapoeg jalga värvirõngad. Juba siis oli selge, et pesa on lagunemas, kuid poeg oli hästi toidetud ja kasvas kiiresti. Üks päev vähem kui kuu aja pärast tegi merikotkapoeg oma esimese lennu. Selleks ajaks olid pesast järele ainult tugilatid.

Kalakotkapojad said oma musta värvi rõngad 9. juulil Ülo Väli käest. Mõõtude järgi oli pesas sirgumas kaks emast ja üks isane kalakotkas. Vaid paar tundi pärast rõngastamist saabus emalind Irma pesale poegade juurde. Juuli lõpus tegid kõik kalakotkapojad oma esimese lennu. Pesast väga kaugemale nad siiski ei läinud. Veel augustis võis kotkaid iga päev pesa juures tegutsemas näha. Nemad alustavad oma rännakut Aafrikasse tavaliselt septembris.

Talvel korraldatud kampaania raames kogusid veebikaamerate foorumi liikmed märkimisväärse summa must-toonekure poegadele GPS-saatjate ostmiseks. 14. juulil külastasid ornitoloogid Kati ja Karli pesa ning panid kurepoegadele „seljakotid“. Niipea kui noored kured augusti algul rände-

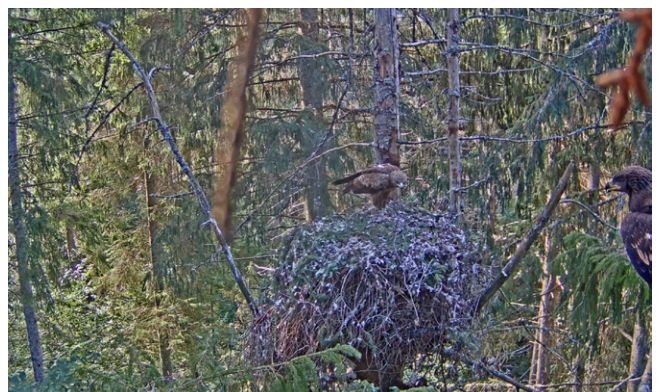
Must-toonekurg Kati toodud haug on poegadele liiga suur nokatäis. (31.05.2018)

le asusid, lisati nende asukohapunktid rändekaardile (birdmap.5dvision.ee). Must-toonekurgede suremus rändeteedel on väga suur, kuid loodetavasti saame nende kolme Karula noore liikumisi veel kaua jälgida.

Augusti alguseks oli kaamerailindudest pessa jäänud veel vaid suur-konnakotkaste Tiidu ja Tõnni poeg. 7. augustil suundus aga temagi pesaümbrust uudistama – esimese hooga kõrvalpuule, kuhu oli kinnitatud kaamera, kuid peatselt ka pesametsa kaugematesse soppidesse. Lähiajal suundub ta oma esimesele iseseisvale rändele ning hea õnne korral tuleb nelja-viie aasta pärast tagasi Eestisse pesitsema.

2018. aasta pesakaamerate hooaeg on seega jõudmas oma paratamatu lõpuni. Kalakotkaste pojad käivad veel pesal, aga eks varsti kaob nendegi side vanemate ja sünnikoduga ning algab iseseisev elu.

Otseülekanded kotkaste ja must-toonekure pesadest toimuvad Eesti Ornitoloogiaühingu, Kotkaklubi, EENeti, ASi Kernel, Tele2 ja Beta Group OÜ koostöös. Pesakaameraid toetab Keskkonnainvesteeringute Keskus.

Pesakaamerad on meid köitnud juba 12 aastat

Triin Leetmaa

Soov piiluda kotkaste ja must-toonekurgede pesaellu on kotkameestel alati olnud, ent kuidas teha seda inimpelglike linde liialt häirimata? Lahendus leiti 2007. aastal, mil heade toetajate abiga paigaldas Kotkaklubi Urmas Sellise eestvedamisel veebikaamera Jõgevamaale must-toonekurgede Tooni ja Donna pesale. ASi Kernel ja EENeti võrkude kaudu jõudis kaamerapilt metsasügavusest kõigi huviliste arvutiekraanidele – otseülekandes ja reklaamivabalt. Tippihetkedel jälgis Eesti must-toonekurgede pesaelu korraga ligi 2000 inimest meie lähiriikidest Hongkongi ja Kanadani.

Kurekaamera edust tiivustatult alustati 2009. aastal otseülekannet ka merikotkaste Linda ja Sulevi ning väike-konnakotkaste Eha ja Koidu pesalt. Peatselt lisandusid salasilmad kalakotkaste juurde. 2017. aastal jõudis kaamera suur-konnakotka ja 2018. aastal kaljukotka pessa.

Kaheteistkümne aasta jooksul on jälgitud koguni viitteist kotkaste ja must-toonekure pesa – mõnda aasta või kaks, Võrumaa kalakotkapesa aga juba seitse hooaega. Kaamerasilma ees on selle aja jooksul tuule tiibadesse saanud 23 must-toonekure, 9 merikotka, 22 kalakotka, 4 väike-konnakotka ning üks suur-konnakotka poeg. Kümnete tuhandete tundide jagu videomaterjali on kotkaurijatele andnud ohtralt teadmisi lindude salapärasest pesaelust, kuid mis peamine – pakkunud üha kiireneva elutempo juures vaatajatele võimalust pageda linnulaulu ja metsamüha keskele, kus aeg kulgeb hoopis teises rütmis.

Suur-konnakotka poeg vaatab kõrvalpuult kui isalind Tõnn saagiga saabub. (7.08.2018)

Kuidas ühitada elektrivarustuse töökindlust ja linnukaitset?

Veljo Volke

Leedu Ornitoloogiaühing (Lietuvos ornitologų draugija) korraldas juuni lõpus Vilniuses kahepäevase rahvusvahelise seminari, mille teema oli linnukaitse ja elektriliinid. Leedulased on lõpetamas viieaastast Euroopa Liidu LIFE+ programmist rahastatavat projekti „Linnukaitsemeetmete raken-

damine Leedu kõrgepingeliinidel“ ja tegu oli projekti tulemusi tutvustava seminariga, millest mul oli heameel leedulaste kutsel osa võtta.

Liinide ja lindude seoste teemaga on loodusteadlased ja insenerid tegelnud üle 90 aasta. Uuringud said alguse sellest, et linnud ohustasid elektrivarustuse stabiilsust, ja peamine probleem, mis ei ole tänini lõplikku lahendust leidnud, oli küsimus, kuidas kaitsta liine lindude eest. Mõne viimase aastakümne jooksul on hakatud rohkem tähelepanu pöörama ka linnukaitsele ja küsitud, kuidas kaitsta linde õhuliinide eest. Vilniuse seminaril tutvustasid leedulased oma projekti tulemusi ja koostööd riikliku võrguettevõttega Litgrid, kes oli projekti partneriks.

Saime teada, et kaitsmaks sealset rahvuslindu valge-toonekurge elektrilöövide eest ja vältimaks kõrgepingeliinide voolukatkestusi, paigaldati Leedus rohkem kui 1750 mastile kokku 10 333 „kalaluu“ tüüpi mastikaitset. „Kalaluu“ on haraline lisavidin, mis takistab suurtel lindudel isolaatorite kohal istumast. Samuti paigaldati 2300 mastile 6657 isolaatoreid väljaheidete eest kaitseks taldrükukujulist kaitset. Nüüd on liinid ja toonekured kaitstud 13%-l Leedu kõrgepingeliinide kogupikkusest. Esimesed tulemused olevat suurepäraseks: liinihäirete arv on märgatavalt vähenenud ja tõenäoliselt on ka palju vähem toonekurgi saanud elektrilöögi.

Peaegu ainus käepärane meetod, kuidas vähendada lindude kokkupõrkeid liinidega, on muuta liinijuhtmed lindudele paremini nähtavaks, ja seda pro-

„Kalaluu“ ja tagurpidi taldrük säästavad linde ja vähendavad voolukatkestusi.

FOTO: [HTTP://WWW.BIRDS-ELECTROGRID.LT/EN/](http://www.birds-electrogrid.lt/en/)

jekti käigus Leedus ka tehti. 14 linnurikkaimas piirkonnas, mille valis välja Leedu Ornitoloogiaühing, paigaldati liinidele 2624 liini nähtavust tublisti parandavat markerit, mis on sisuliselt pöörlevad plastplaadid pimedas helendavate kleebistega. Tõsi, teaduskirjanduses kurdetakse nende vähese töökindluse üle. Peale selle märgistati 87,3 km liine lindudele olulistes piirkondades värviliste plastikspiraalidega, mis on samuti lindude kokkupõrkeid vähendav meede. Kuna korralikku lindude hukkumissageduse seiret enne projekti algust ei tehtud, ei saa kahjuks hinnata ka liinimarkerite tõhusust.

Liinipostidele paigaldati 526 pesakasti tuuletallajatele. Eesmärk oli vähendada pesapaikade nappust ja suurendada pesitsusedukust. Tuuletallajad võtavad pesakastid meelsasti omaks: 2017. aastal oli 475-st selleks ajaks paigaldatud pesakastist asustatud 74.

Seminaril tutvustati huvitavaid teadus- ja projektitulemusi ka Portugalist, Belgiast, Bulgaariast, Saksamaalt ja mujalt. Selgelt jäi kõlama, et linnukaitsete ja elektrivõrke haldavate ettevõtete

Linnud ja elektriliinid

Õhuelektriliinide ja lindude seosed on üsna lihtsasti kirjeldatavad ja need on kahepoolsed: liinid mõjutavad linde ning linnud mõjutavad liine ja elektrivarustuse kindlust.

Õhuliinide ohud lindudele:

■ Linnud võivad hukkuda kokkupõrkes liini juhtmetega. Kõige ohtlikumad on kõrgepingeliinid (rohkem juhtmeid, asuvad kõrgemal), eeskätt need, mis paiknevad linnurikkastes piirkondades (eriti märgaladel) või seal, kust linnud regulaarselt läbi lendavad.

■ Linnud võivad saada elektrilöögi ja hukkuda selle tagajärjel. Sellised juhtumid on tavalisemad madal- ja keskpingeliinidel ning suuremate lindude puhul. Kui lind istub liinipostile ning lühistab elektrit juhtiva faasi ja 0- või maandusjuhtme, saab ta elektrilöögi ja enamasti sureb.

■ Uute liinide rajamisega muudetakse lindude elupaiku. Näiteks 330 kV liini kaitsevöönd on 80 meetri laiune ja liinitrassi metsast läbi viies tehakse sellel alal lageraie.

Positiivne mõju lindudele seisneb selles, et mitmed liigid saavad kasutada liinirajatisi pesitsemiseks. Nii on kõigile teada valge-toonekurgede pesad liinipostidel. Liinidele ehitab pesi ka ronk, kelle pesas võib hiljem pesitseda loopistrik, ja harvem kalakotkas (enamasti kõrgepingeliinide mastidele). Kui liinimasti mõni põiktala on õones ja otsest avatud, teevad sinna pesa hakid ja vahel ka tuuletallajad.

Linnud mõjutavad liine peamiselt halvas suunas: suured pesad, varisenud pesamaterjal, lindude väljaheidete või pesa veetav pikem materjal võivad põhjustada voolukõikumisi ja -katkestusi, halvemal juhul ka liinijuhtmete katkemist või isegi tulekahju.

Eestis pesitseb vaid 600–900 paari tuuletallajaid ning ilmselt saaks pesakastide abil nende arvukust kasvatada meilgi.

FOTO: SANDER SIRELBU

koostöö lindude ja ühtlasi elektriliinide kaitsel on ülivajalik ning annab püsivuse ja järjekindluse korral mõlemale soovitud tulemusi: lindude hukkumissagedus väheneb ja liinid on töökindlamad. Samas on väga paljud uurimisküsimused veel lõpliku vastuseeta. Näiteks parimat ja suure töökindlusega õhuliinide märgistamise meetodit, et vähendada lindude kokkupõrkeid liinidega, alles otsitakse.

EOÜ jagab nii olemasolevaid kui ka Vilniuse seminarilt saadud teadmisi meelsasti meie kõrgepingeliinide halduri Eleringiga, kellega oleme koostööd teinud Harku-Lihula-Sindi liini märgistamisvajaduse hindamisel ning Väikese väina „linnutapjaliini“ ja teiste lindudele ohtlike liinide ohutustamisel.

Projektist saab lähemalt lugeda selle kodulehelt <http://www.birds-electrogrid.lt/en>.

Üle 80% Eesti valge-toonekurgedest pesitseb liinimastidel ja -postidel.

FOTO: LEA TAMMIK

Esimene pilk Eesti vaatlustornidele

Meelis Uustal

Head suveilmad meelitasid rahva vaatlustornidesse: septembri alguseks oli külastatud juba enam kui 150 vaatlustorni. Kuigi infot paarikümne torni kohta pole veel laekunud, saab juba praegu natuke aimu, milline on ühe tüüpilise Eesti linnuvaatlustorni profiil.

Vaatlustornidest üle poole on päris korralikud ja vaid viiendik tornidest on hävinud või väga halvas seisus. Ülejäänute seisund on rahuldav, s.t nende eluiga saaks praegu veel tagasihoidlike vahenditega tublisti pikendada. Enamikule tornidele pääseb kuiva jalaga ligi aasta ringi ja 2/3 tornidest ootab ka jalgrattaga matkajaid. Kahjuks ei saa seda öelda lapsevankri või ratastooliga tulijatele. Nende liikumisvahenditega pääseb kõigest kolmandiku tornide juurde ja sedagi enamasti vaid juhul, kui torn asub autoparkla kõrval. Ratastooli või lapsevankriga pääseb vaid üheksa torni otsa.

Enamasti on vaatlustornidesse või nende kõrvale paigaldatud infotahvlid, kust saab lugeda piirkonna looduse ja ajaloo kohta. Istepingid on pandud kahe kolmandiku tornide juurde ja WC või kuivkäimla leiame vähem kui poolte vaatlustornide lähiümbrusest.

Viimased vaatlustornid ootavad hindajaid!

Septembri alguse seisuga leidub üle Eesti veel umbes 20–30 torni, mille kohta ajakohane info puudub. Kõige rohkem külastamata torne on Võru- ja Valgemaal, kuid üksikuid leiab veel peaaegu igast maakonnast.

Osaleda on lihtne!

■ Vaata kaardirakendusest www.eoy.ee/linnutornid, kus asuvad Eestis vaatlustornid, mida pole veel külastatud.

■ Mine kohale ja täida vaatlustorni kohta veebiankeet.

■ Tee fotosid vaatlustorni, selle seisundi ja vaadete kohta ning saada Eesti Ornitoloogiaühingule aadressil meelis.uustal@eoy.ee.

■ Naudi tornist avanevaid vaateid!

Ankeedid on väga oodatud kuni 10. oktoobrini.

Suur tänu kõigile osalejatele!

Vana-Pärnu linnuvaatlustornist on hea vaade rannaniidule ja merele.

FOTO: HEI SAAG

Poolte tornide ümbrusse on rajatud ka avalik puhkeala või piknikuplats, kuid spetsiaalseid telkimisalasid leidub vähe. Poolte vaatlustornide juurest läheb läbi

matka- või õpperada.

Kas tornidest linde ka näeb? Näeb ikka, vaid 30 torni kohta on arvatud, et linnuvaatluseks nad eriti ei kõlba.

Punarinna üllatavad leidlike pesakohtadega

Meelis Uustal

Kena välimusega punarinna on Lääne-Euroopas ühed kõige silmatorkavamad ja armastatumad aialinnud, kes pesitsevad meelsasti ka suurlinnades. Julged linnud on linnaeluga hästi kohanenud ja nii leidub punakurkusi üht-aegu ülihoolitsetud rohealadel ja kõige pisemateski aedades. Tõsi, agaral aastaringisel lisasöötmisel on siin oma roll.

Eestis kuulub punarind arvukamate haudelindude sekka, kuid meil pesitseb ta ennekõike metsades ja loodusliku ilmega parkides. Linnaaedadesse satuvad punarinna peamiselt läbirände ajal aprillis ja septembris. Taluaedades, kus leidub rohkem põõsaid ja metsikuid nurgataguseid, kohtab neid linde aga märksa sagedamini nii toitu otsimas kui ka pesitsemas.

Kuigi tegemist pole ülemäära inimpegliku linnuga, pesitseb ta aedades üpris harva. Suvise aialinnupäeviku projekti andmetel pesitseb ta umbes kümnendikus aedades ning on selle näitajaga pesitsussageduses alles 15. kohal. Pesitsusvaatluste puhul püüab aga tähelepanu see, et kui punarind otsustab aias pesitseda, valib ta üllatavalt sage li pesakohaks mingi kummalise paiga.

Aastatel 2014–2018 pandi päevikutesse kirja 164 pesitsusjuhtu, millest 89 korral selgitati välja ka konkreetne pesitsuskoht. $\frac{2}{3}$ juhtudel oli tegemist kindla pesitsusega, $\frac{1}{3}$ juhtudel muna-deni veel ei jõutud.

44 pesa paiknesid aedades loodusliku ilmega kohtades: peamiselt põõsas (13 pesa), maapinnal (12), harvemini oksahunnikus (8), hekis (7) ja puuõõn-

suses (4). Pooltel juhtudel (45) lasksid aga punarinna fantaasial lennata. Eriti pakuvad neile huvi hooned.

Pesi on ehitatud mitmesugustesse avaustesse hoonete fassaadis, nagu tuulutussavad ja müüripraod (7), samuti maja terrassi alla (2) või suisa verandal asunud puukasti. Üldiselt peaksid punarinna pesitsema maapinnal või madalal, kuid hoonete puhul kütkestavad neid teinekord ka 3–5 m kõrgused pesakohad, näiteks räästa all palkidel või taladel (4 juhtu).

Üllatavalt populaarseks on osutunud ka pesakastid (12). Eelistatakse spetsiaalseid poolavatud esiseinaga pesakaste, mida kasutavad ka näiteks hall-kärbsenäpid, kuid sama hästi sobivad ka poollagunenud kuldnoka- ja tihasekastid.

Samuti ei peljata pesitsemist kõrvalhoonete sees (6). Pesitsetud on näiteks riulis (2), vanas suitsupääsukes pesas ja seinal rippuva köiepundi vahel 1 m kõrgusel maast. Kuuel korral on pesa ehitatud puuriita, peale selle veel ka lauavirna (2), õuekaminasse (2), lindude söögimajasse, ukse kohal asuvasse topsi ja kolahunnikusse.

Tegelikult ei ole punarindade leidlikkus uus nähtus, sest ebatraditsioonilisi pesakohti on märgatud meil juba varemgi. Eesti linnuvaatlejate pühas raamatus „Eesti laululinnud“ on Lemming Rootsmäe ja Heinrich Veromann kirjeldanud pesapaikadena ka selliseid kohti nagu kalmistul külili vedelev kastekann ja vana konservikarp. Toona leiti samuti mitmeid pesi pesakastidest, suit-

Varjulisse ja vähekäidavasse kohta pandud poolavatud pesakast meelitab pigem punarindasid kui hall-kärbsenäppe.

Kuus poega lahkusid sellest pesast 29. mail 2018. Fotod: Tiit KÜLAOTS

supääsukes vanast pesast ja puuvirnast.

Niisiis, kui näed mais-juunis oma aias punarindasid, ei saa välistada, et nad pesitsevad mõnes veidras kohas, kust ei oska otsidagi. Ühtlasi tuleks punarinda senisest enam ka pesakastilinnuna arvesse võtta ning talle sobivasse kohta poolavatud pesakaste paigaldada.

Põnev leid suvisest aialinnupäevikust: pesitsev kaelus-kärbsenäpp

Meelis Uustal

Aias võivad endale sobiva pesakoha leida ka haruldased linnud! Tänavu pesitses Saaremaal ühes aias kaelus-kärbsenäppide paar. Esimesena, 8. mail saabus isaslind, kes hõivas meelepärase puuõõnsuse. Pesitsemine lõppes suvisel pööripäeval kolme poja väljalennuga. Kaelus-kärbsenäppe kohataksegi peamiselt Saaremaal, kuid pesitsusvaatlusi on isegi sealt üpris napilt.

Isane kaelus-kärbsenäpp oma pesa lähel tänavu kevadel.

FOTO: LIJAN VÄNN

Alam-Pedjal toimus 22. EOÜ suveseminar

30.06–01.07 kogunesid linnuhuvilised Alam-Pedja looduskaitsealal Kirnas, kus toimus järjekorras juba 22. EOÜ suveseminar. Tegemist on Eesti linnuhuviliste aasta suurima kokkusaamisega. Tänavune suveseminar oli pühendatud Alam-Pedja loodusele. Kuulata sai ettekandeid Alam-Pedja luhtade ja jõgede elustiku kohta, toimusid retked ümb-

**EOÜ nõukogu liige
Arne Ader heiskamas EOÜ lippu.**

ruskonna looduses ja palju muudki põnevat.

Suur aitäh kõigile toetajatele ja korraldajatele, kes aitasid suveseminari programmi ellu viia ja suur tänu kõigile osalejatele! EOÜ suveseminari korraldamist toetas Keskkonnainvesteeringute Keskus.

Linnuhuvilised tundsid suurt huvi ka taimede vastu. Taimeretke juhendas Jaak-Albert Metsoja (vasakul).

Õnnitlused

Eesti Ornitoloogiaühing õnnitleb juubeli puhul ja tänab toetuse eest:

Hannes Eiber	20
Liis Keenberg	40
Tiiu Kupper	40
Aire Orula	40
Rainer Ilisson	50
Marely Kasemets	50
Harri Jaaku	90

Urmas Sellis andis ülevaate Alam-Pedja luhtade linnurikkusest. Aasta linn 2019 tiimi liige Triin Leetmaa ja lõkkeõhtul muusikat teinud InBoil tegid teatavaks EOÜ järgmise aasta linnu – öösorri.

Lapsed uurimas Pedja jõe vee-elustikku.

Huvilised said lisaks taimedele ka kimalasi ja tirtse-ritsikaid määrata.

Tartus toimub suur luigesümposion

16.–19. oktoobrini toimub Eesti Maaülikoolis maailma luikedele pühendatud konverents, millest võtavad osa luikede uurijad ja kaitsjad üle kogu maailma. Tegemist on kuuenda rahvusvahelise luige sümposioniga, mida seekord korraldab Eesti Maaülikool; üks kaaskorraldajaid on Eesti Ornitoloogiaühing.

Luiki on maailmas kuus liiki, kellest neli pesitsevad Euraasias ja Põhja-Ameerikas, üks Lõuna-Ameerikas ja üks Austraalias. Konverentsil esinevad teadlased Hiinast Islandini ja Ameerika Ühendriikidest Tšiilini, andes ülevaate muutustest luikede seisundis ja arvukuses. Samuti esitletakse loendustulemusi ning uusi teadmisi elupaigakasutu-

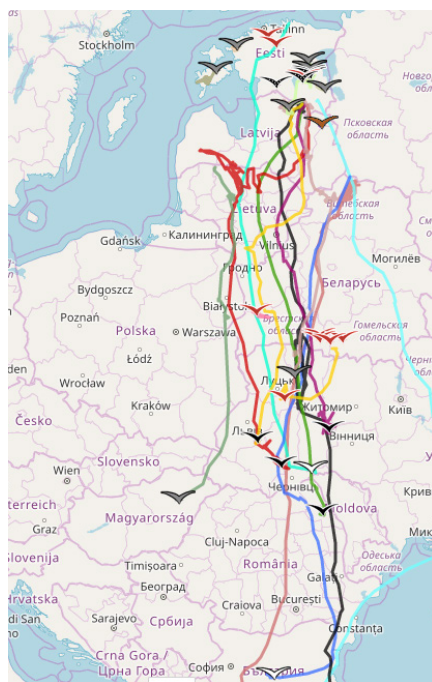
se, pesitsusbioloogia, hulguliikumiste ja rännete kohta.

Konverentsi programmist on näha, et luigeteadlased on ilmselgelt mures tundras pesitseva ja meiltki läbi rändava väikeluige käekäigu pärast. Sellele viitavad liiki käsitlevate ettekannete suur arv ja väikeluige kaitseküsimuste lahendamisele pühendatud töötoad. Terve reedene konverentsipäev on pühendatud väikeluigele.

Konverentsile saab registreeruda kuni 1. oktoobrini! Rohkem infot luigesümposiooni kohta leiab konverentsi kodulehelt <http://conference.emu.ee/conferences/swan2018/programme>.

Satelliitlindude rännet saab jälgida juba 14. aastat

Üle kolmekümne satelliitsaatjaga varustatud suurlinnu ränne on alanud ning seda saab jälgida tuttavalt aadressilt birdmap.5dvision.ee. Tänavu saab jälgida sookurgede, must-toonekurgede, väike- ja suur-konnakotkaste ning kalakotka rännet. Tuttavatest lindudest asub selgi korral teele suur-konnakotkas Tõnn, kelle tegemisi saame nüüd jälgida juba 11. aastat. Sel suvel said saatja külge ka mitmed uued linnud, osad neist vanalinnud, osad aga pesapojad. Näiteks on oma esimest rännet alustanud juba Karulas looduskaamera ees üles kasvanud must-toonekured Päike, Karula ja Maru, kes aitavad meil loodetavasti teada saada, kuidas käituvad rändel ühe pesakonna linnud: kas teevad samu valikuid või lendavad igauks oma marsruuti pidi. Lisaks Eesti lindudele saab kaardilt jälgida ka Valgevene kotkaid: kahte kalakotkast ja kuut suur-konnakotkast.

Rändekaart 17. septembri hommikul.

Lääne-pöialpoisi pesitsemine Eestis sai lõpuks tõestatud

Nagu eelmises Tiirutaja numbris ennustatud, lisanduski lääne-pöialpoiss (*Regulus ignicapilla*) Eesti haude-

lindude nimestikku. Sel kevadel nähti Pärnumaal Jaagupis mitut territooriumi hoidvat lääne-pöialpoissi, kuid kindel pesitsemine sai tõestatud alles juuli lõpus. Linnuvaatleja Irja Tamme-känd leidis poegi toitva vanalinnu ning kuus äsja lennuvõimestunud poega. On oodata, et lähiaastatel hakkab pesitsusandmeid aina rohkem laekuma, sest liik laiendab oma levilat põhja suunas.

Lääne-pöialpoiss. FOTO: IRJA TAMMEKÄND

Ilmus uus Eesti linnu- ja loodushälte plaat

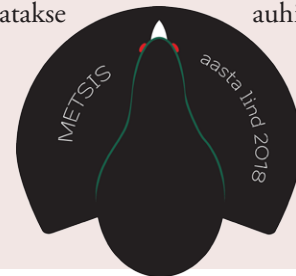

Ilmunud on Loodusajakirja sarja kuues Eesti looduse helisid tutvustav plaat „Metsarahva hääled“. Sellele on jäädvustatud 46 salvestist nendelt liikidelt, kes võiksid iseloomustada meie vanemat loodusmetsa: rähnide trummeldamine, kotkaste kilamine pesapaigal, metsisemäng, põtrade pulmaeagne joukumine jmt. Heliplaadi on koostanud Veljo Runnel. Salvestised on teinud Veljo Runnel, Uku Paal, Arne Ader ja Fred Jüssi.

Uut loodushälte plaati saab soetada Loodusajakirja e-poest <http://www.loodusajakiri.ee/pood/raamatute-tellimine> nii postiga kui ka digikogumikuna, plaadi saab kaasa ka Eesti Looduse augustinumbriga.

Osale aasta linnu joonistusvõistlusel

Eesti Ornitoloogiaühing kutsub lapsi, noori ja täiskasvanuid joonistama aasta lindu metsist. Iga huviline saab esitada kuni kaks A4 formaadis pilti, mis tuleb saata hiljemalt 31. oktoobril 2018 Eesti Ornitoloogiaühingule aadressil Veski 4, 51005 Tartu linn, Tartu maakond. Täpsed tingimused on kirjas aasta linnu veebilehel www.eoy.ee/metsis. Parimatest töödest koostatakse näitus ja osalejatele jagatakse auhindu.

Eesti Ornitoloogiaühing
Veski 4, Tartu 51005
Telefon: 742 2195
E-post: eoy@eoy.ee

Tiirutaja toimetaja: Meelis Uustal
E-post: meelis.uustal@eoy.ee
Tiirutaja ilmub neli korda aastas

Lehe väljaandmist on peale märgitud autorite toetanud Keskkonna- investeringute Keskus ja RSPB. Küljendus: Eesti Loodusfoto

ISSN: 1736-6844

